

Allergiska besvär av musikinstrument

SAMMANFATTNING

Musik kan ha positiva hälsoeffekter och kan även minska allergiska reaktioner. Men det finns en del allergier som är direkt relaterade till musicerande. Av sådana sjukdomar är allergiska eksem orsakade av kontakt med stränginstrument, träblåsinstrument och bleckblåsinstrument vanligast. De substanser som framförallt orsakar eksem är nickel, krom, kolofonium (naturharts), lacker, propolis (bikitt) och olika exotiska träslag.

När det gäller att behandla och förebygga allergier kan man, när det gäller allergiska kontakteksem, i en del fall byta ut den allergena komponenten i instrumentet. I andra fall får man försöka minska kontakten med det allergiframkallande materialet, dels genom att bädda in det på något sätt, dels genom att musikern använder skyddande kläder på berörda hudområden.

Några fall av en helt annan allergityp har också noterats, luftvägsbesvär i form av allergisk alveolit. Allergisk alveolit, som ibland kallas hypersensitivity pneumonitis, har inte något gemensamt med astma och hönsnuva. Vid akut allergisk alveolit insjuknar man med kraftig frossa och hög feber. Allergisk alveolit har i ett par publicerade fall orsakats av mikroorganismer inne i blåsinstrument. För att förebygga sjukdomar orsakade av mikroorganismer i blåsinstrument är regelbunden rengöring av instrumenten det centrala.

En mängd exempel på olika fall kommer att redovisas i artikeln.

NILS E ERIKSSON, *Halmstad*

En artikel i Läkartidningen om allergisk alveolit utlöst via blåsinstrument (1) fick mig att titta närmare på litteraturen om allergi med relation till musiker och musikinstrument.

Musiker kan förstås som andra människor drabbas av vanliga allergier. Det finns dessutom en del allergier som är direkt relaterade till musicerande. Av sådana sjukdomar är allergiska eksem orsakade av kontakt med stränginstrument (som fiol, cello och gitarr), träblåsinstrument (bland annat flöjt, klarinett, saxofon) och bleckblåsinstrument (till exempel trumpet) vanligast (2). Det har även beskrivits några fall av allergisk alveolit med relation till blåsinstrument (3).

Allergiska kontakteksem har konstaterats hos musiker som trakterar stränginstrument och blåsinstrument. De substanser som framförallt orsakat eksem är nickel, krom, kolofonium (naturharts), lacker, propolis (bikitt) och olika exotiska träslag (2, 4–6).

Allergiska kontakteksem är allergier av fördröjd typ, typ IV-allergier. Diagnostik vid denna typ av allergi sker med hjälp av lapptest (epikutantest), som man oftast läser av efter tre och sju dygn.

Det förekommer även allergisk urtikaria, dvs. typ 1–allergi eller IgE-förmedlad allergi. Diagnostik vid sådan allergi sker med pricktest, som avläses efter 10–15 minuter och med IgE-analyser i blodprov.

Nickel i E-strängar och blåsinstrument

Nickel är den vanligaste orsaken till allergiskt kontakteksem hos befolkningen i allmänhet. Hos strängmusiker finner man nickelallergiska

eksem på fingrar och händer, medan de som spelar blåsinstrument har förändringarna på läppar och hals. Friktion och värme vid spelandet kan liksom svett och saliv öka risken för att nickel frigörs från metallföremål.

Till strängar på violiner och altfioler används ofta spunnen sena när det gäller de lägre strängarna, men massivt stål för den högsta. Cello och kontrabas har oftare massivt eller spunnet stål. Gitarrsträngar är också av stål. Det rostfria stålet är en järn-kromlegering med tillsats av bland annat nickel för att öka motståndskraften mot korrosion.

Alternativ för nickelallergiska stråkmusiker och för dem som använder akustisk gitarr kan vara strängar av guld, brons, koppar eller nylon. För den som spelar elgitarr finns dock inget bra alternativ eftersom elgitarren oftast har nickellindade strängar och strängar av rostfritt stål för optimal funktion. Blåsmusiker som drabbats av nickelallergi kan i en del fall byta till munstycken av annat material, till exempel plast.

Nickelallergiska gitarrister

En 24-årig man som i fyra år haft eksem framförallt på högra handens fingrar. Han spelade gitarr dagligen. Lapptest var positivt för nickel och gitarrsträngar. Han övergick till guldsträngar och blev av med sitt eksem (7).

En 17-årig pojke med ett års anamnes på handeksem, mer uttalat på vänster än höger hand. Han hade spelat elgitarr i fem år och hans vänsterhand hade mycket mer kontakt än högerhanden med strängarna. Lapptest visade starkt positiva reaktioner för nickel men också för kobolt och krom. Pojken övergick till att spela trummor och blev av med sitt eksem (8).

Nils E Eriksson är specialist i allergisjukdomar och har varit överläkare vid Lung- och allergimottagningen, Länssjukhuset, Halmstad.

KONTAKTADRESS:

Nils E. Eriksson
Gaggegatan 17b
SE-302 37 Halmstad
eriksson.035129150@telia.com

Av 594 musikstuderande i Tunisien uppgav närmare 50% att de hade några dermatologiska problem; vanligast var valkar och andra förhårnader, trumslagare rapporterade dessa problem i betydligt högre frekvens än strängmusiker och blåsmusiker. Bland de hudproblem som förekommer tycks allergier inte vara särskilt vanliga. FOTO: COLOURBOX.COM

Flöjtisthaka

En 19-årig kvinna, som spelat flöjt i sex års tid utan problem, besvärades nu sedan två månader av eksem på hakan, på det område som hade kontakt med flöjten. Den var tillverkad av en silver-kopparlegering, med spår av andra metaller. Lapptest var positivt med nickel. Det visade sig att flöjten innehöll 0,067% nickel (9).

Ibland kan instrumentet felaktigt misstänkas vara orsak till allergin. En annan flöjtist besvärades av en cheilit, som kommit och gått i flera veckor. Utredning visade att besvären inte berodde på flöjten, som man först trott, utan på allergi mot ett solskyddsmedel som hon satte på läpparna som profylax mot herpes (10).

Allergi mot nickel i trumpetmunstycke

En 20-årig musikstuderande hade sedan fyra månader besvärats av rodnader kring munnen och nässelutslag på ögonlock och läppar efter det hon spelat trumpet. Hon hade de senaste åren även märkt rodnader på ringfingret och på halsen när hon använde ring respektive halsband. Hon hade spelat på samma trumpet i sex år. Lapptest visade positiva reaktioner för nickelsulfat. När hon besökte en fabrik för att applicera plast på munstycket fick hon klåda och utslag i ansiktet pga. något som fanns i fabriken. Sedan munstycket blivit plastbehandlat kunde hon spela utan att få nya problem (11).

Allergi mot nickel i en bastuba

En 23-årig musikstuderande, som i barndomen hade haft astma, sökte för kliande utslag på armar och bröst sedan ett halvår tillbaka. Han spelade

bastuba flera timmar dagligen.

Lapptest utfördes med dels standardpanel av allergen, dels en del extra metaller. Positiva reaktioner fick man med nickel, palladium och kobolt. Hans tuba var gjord av mässing, som inte innehåller någon av dessa metaller. Man undersökte därför stag och andra metalldelar i tuban och fann att flera av dessa innehöll nickel. Möjligen innehöll de också palladium och kobolt. Tubaspelearen rekommenderades använda långärmade skjortor eller dylikt när han spelade och blev snabbt förbättrad (12).

Multipel allergi hos violinist

En 25-årig yrkesviolinist hade sedan sex månader utbrott av kliande eksem på fingertopparna i vänster hand. Hon hade använt samma antika 1836 Rivolta violin i många år. Lapptester var positiva med bland annat nickelsulfat, koboltklorid, kolofonium, neomycinsulfat och formaldehyd. Testet var negativt med propolis och ett obehandlat ebenholtstrå, men positivt för spån från ebenholts i den egna fiolen. E-strängen på hennes fiol visade sig innehålla nickel. Violinisten kunde ganska enkelt undvika de antibiotika och konserveringsmedel, som hon var allergisk för, men blev fortsatt exponerad för kolofonium i stråken, nickel i E-strängen och ebenholts i greppbrädan (13).

Krom i fiolsträngar

Krom används för att garva läder; det används också i rostfritt stål, lacker, träimpregnering, rostskyddsfärg och andra färger samt vid galvanisering. I

musikens värld kan det förekomma i fiol- och gitarrsträngar och orsaka allergier.

En 30-årig yrkesviolinist hade i tre års tid haft besvär av eksem på händer och fötter. Det hade börjat på vänster ringfinger och sedan spridit sig. Lapptest visade en stark reaktion på kaliumdikromat. Krom fanns i kärnan på violinens E-sträng. När han bytte till en sträng med aluminiumkärna förbättrades han snabbt (14).

En 25-årig harpist med fem månaders besvär av eksem på toppen av högra handens fingrar. Lapptest visade stark reaktion på kaliumdikromat. Det visade sig att hon använde krom för att behandla harpans strängar (15).

Exotiska träslag i musikinstrument

En mängd olika exotiska träslag finns i musikinstrument och kan orsaka allergiska kontakteksem. På fioler används ebenholts (olika arter av *Diospyros*) för greppbräde, stränghållare, sadel och stämskruvar. Makassar används för blockflöjter, oboe och en del andra träblåsinstrument. Andra träslag som kan förekomma är afrikansk Blackwood, brasilianskt rosenträ, Cocoboloträ och ostindiskt rosenträ (*Dalbergia latifolia*). Det förekommer korsallergi mellan flera av de exotiska träslagen (16). Som alternativ vid allergi mot andra exotiska träslag har man rekommenderat buxbom (familjen *Buxaceae*).

Hakstödsallergi

En 71-årig violinist fick akuta eksem på vänster sida av hakan och vänster

En man som spelade gitarr dagligen hade i fyra år haft eksem framförallt på högra handens fingrar. Lapptest var positivt för nickel och gitarrsträngar. Han övergick till guldsträngar och blev av med sitt eksem. FOTO: COLOURBOX.COM

kind. Besvären började fyra månader efter det han skaffat en ny hakhållare, tillverkad av ostindiskt rosenträ (palisander, växtsläktet *Dalbergia*). Lapptest med en standardpanel av allergen var negativt. Test med avskrapning från hans hakhållare var klart positivt. Han bytte till en ny hakhållare av ebenholts (*Diospyros* sp) och eksemet läkte (17).

Träflöjtallergi

En 15-årig flicka som tagit flöjtlektioner i två års tid fick rodnad, svullnad, klåda och hudsprickor på och kring läpparna. Besvären kom om hon spelade flöjt men försvann när hon gjorde uppehåll med spelandet. I början kunde hon minska besvären genom att skydda munstycket med nagellack eller tape, men så småningom hjälpte inte detta. Lapptest med standardpanel var negativt. Hennes flöjt var tillverkad av cocusträ (*Brya ebenus*), även kallat falsk ebenholts, en ärtväxt. Test med avskrap från flöjtens munstycke blev positivt. Flickan gick över till en flöjt av silver och slapp problemen (18).

Blockflöjtlapp

En 70-årig man remitterades med en tvåårig historia av återkommande cheilit. Han hade spelat blockflöjt sedan ungdomen och använde fem olika blockflöjter, tillverkade av

Dalbergia Melanoxylon (på engelska *African Blackwood*), ceder, oliv, rosenträ och päronträ. Han hade noterat ett samband mellan musicerande och uppkomst av besvären. Lapptest visade att mannen var allergisk för *Dalbergia Melanoxylon* och rosenträ (19).

Träblåsarläpp av Italienskt rör

Flera rapporter finns om allergiska besvär mitt på underläppen hos träblåsare. Det rör sig i regel om cheilit orsakad av allergi mot instrumentens rörblad. Rören är i regel tillverkade av *Arundo donax*, italienskt rör, som hör till samma botaniska familj som gräsen. Icke-allergiska faktorer, såsom fukt och lokal irritation, kan också tänkas medverka (9, 20–22).

En 32-årig man hade sedan sex månader besvärlig cheilit på underläppen. Den hade debuterat två månader tidigare, efter det att han börjat spela saxofon mera regelbundet än tidigare. Lapptest var positivt med begagnat rörblad, tillverkat av *Arundo donax*, men inte med nya rörblad. Besvären upphörde när han gick över till rörblad gjorda av plast (23).

En 43-årig gitarrmakare hade eksem i ansikte och på händer och underarmar. Han hade i tre års tid arbetat med rosewood, mahogny, *African Blackwood*, bok, valnöt,

padauk, purpleheart (laburnum), gullregn och afromosia. Såväl eksem som rinit brukade vara besvärligare när han arbetade med purpleheart. Lapptest blev positivt med bland annat kolofonium, padauk och purpleheart, vilka ansågs ha samband med hans arbete. Han fick rådet att låta bli purpleheart och hans eksem förbättrades avsevärt. Han fortsatte att använda padauk, som enligt hans åsikt inte åstadkom några stora problem (24).

Besvär av kolofonium från stråkar

Olika växtextrakt kan inducera kontaktallergi. Ett sådant är kolofonium som utvinns ur kåda från gran och tall (familjen *Pinaceae*) och används industriellt i stor omfattning i olika produkter. Av musiker används det som stråkharts för att göra stråkarnas tagel strävare. Det finns många rapporter om allergiskt kontakteksem orsakat av kolofonium framförallt hos stråkmusiker.

En 21-årig man som i fem år spelat cello besvärades sedan två år tillbaka av ett torrt eksem på händerna. Lapptest blev positivt med kolofonium (25).

En 28-årig violinstuderande hade eksem på halsen, vänster underkäke och vänstra skuldran sedan 1,5 år. Hon hade noterat att eksemet förvärrats vid tillfällena då hon spelade fiol hela dagar. Lapptest blev positivt med kolofonium, ebenholts, terpentin, formaldehyd och med fiolens lack. Denna patient hade utvecklat ett allergiskt kontakteksem mot flera allergenkällor i fiolen och hade inte eksem i händerna utan istället på de hudområden som brukar drabbas av «Spelmanshals» (26).

En 55-årig dragspelsreparatör hade kliande eksem på händer och nacke sedan ett år tillbaka. Lapptest var positivt med kolofonium, Perubalsam och med det bivax som han använde i sitt arbete. Lapptest med propolis var negativt. Det visade sig att det bivax som han använde innehöll små mängder kolofonium. Mannens handeksem uppstod tydligen när han arbetade med kolofonium i bivaxet. Ansiktseksemet bedömdes bero på dels luftburet kolofonium från dragspel, dels

handkontakter med ansiktet (27).

En 35-årig kvinna hade i 15 års tid besvärats av klåda i underlivet. Besvärerna hade debuterat när hon började spela cello och hade varit lindrigare under somrarna då hon inte spelade så mycket. Svaga kortisonsalvor hade varit utan effekt på besvärerna. Lapptest var positivt med kolofonium men negativt med alla andra vanliga allergen och även mot en panel av allergen som kunde misstänkas ha betydelse vid eksem i underlivet. Patienten förbättrades snabbt när hon lät bli att använda kolofonium (28).

Propolisallergi på fabriker för stränginstrument

Propolis, även kallat bikitt, är en produkt från bin som bina använder för att laga sina bon. Det innehåller bland annat hartser, balsamer, vaxer, aromatiska oljor och pollen. Propolis används bland annat i tandkräm, munvatten, ansiktskrämer, tuggummi och lacker. Det finns rapporter om kontakteksem av propolis hos musiker och instrumentmakare.

En ung man som arbetade med tillverkning av stränginstrument besvärades av rodnader och svullnader i händer och ansiktet. I arbetet kom han i kontakt med ett propolisbaserat instrumentlack. Man utförde lapptest med propolis och det blev starkt positivt. När han i fortsättningen undvek kontakt med propolis var han besvärsfri (29).

En 69-årig man sökte för fem års besvär av kliande utslag på vänster öra, ögonlock, underarmar och händer. Han hade arbetat i 50 år med renovering av stränginstrument. Dessutom spelade han fiol på fritiden. Hans hudbesvär hade inte förbättrats av kortisonsalvor eller antihistamin-tabletter. När han spelade fiol lutade han huvudet så att vänsterörat vilade på instrumentet. Lapptest med en del exotiska träslag var negativ. Med kolofonium, abietinsyra och propolis fick man positiva reaktioner. Det visade sig att mannen i sitt yrke exponerades för såväl kolofonium som propolis. Genom förändringar i hans arbete med restaurering av stränginstrument kunde han bli fri från denna exponering (30).

Allergi mot parafenylen-diamin i svarta föremål

Parafenylen-diamin är en substans som vid oxidering blir svart. Det förekommer i mörkfärgade kläder och läder. Några fall är beskrivna, där färgämnet funnits i musikinstrument och orsakat allergiska besvär.

Celisteksem

En 11-årig skolflicka hade sedan tre år tillbaka besvär av rodnad och fjällning i höger tumme, pek- och långfinger. Hon hade spelat cello i ett år när utslagen började. Flickan använde en stråke med svarta strängar och hartsade dem med kolofonium. Utslagen bättrades när hon höll upp med spelningen. Lapptest var negativt med kolofonium men positivt för parafenylen-diamin. Tillverkaren bekräftade att parafenylen-diamin hade använts för att färga hennes stråke. Hon förbättrades av starka kortikosteroider. Trots att hon gick över till att använda en ofärgad stråke fortsatte hennes eksem att flamma upp om hon spelade ofta (31).

En 35-årig yrkesviolinist sökte för eksem till vänster på halsen. Besvärerna som hade funnits i fem år hade börjat några månader efter det han börjat använda ett nytt hakstöd gjort av ebenholts. Lapptest med spån från ebenholts och några andra exotiska träslag blev negativa. Positiva reaktioner fick man däremot för parafenylen-diamin och para-toluylenediamin. När kvinnan bytte till ett hakstöd av buxbom försvann eksemen. I hennes fall handlade det dock inte om allergi mot ebenholts, vilket annars förekommer, utan mot svart färg, innehållande parafenylen-diamin, som tillverkaren hade använt för att förstärka svärtan i träet (32).

IgE-förmedlade hudreaktioner (typ 1-reaktioner)

De vanligaste sjukdomarna som förmedlas via IgE-förmedlad allergi är astma, allergiska näsbesvär («hösnuva») och allergiska nässelutslag. Ett par fall finns rapporterade om allergiska besvär av denna typ utlösta av kontakt med musikinstrument.

Gräsallergisk klarinettist och saxofonist

En 14-årig klarinettist som hade en känd pollenallergi och även oralt allergisyndrom av en del frukter besvärades tidvis av klåda och svullnad i underläppen minuter efter att hon spelat på sin klarinett. Symtom var mer intensiva när hon använde ett nytt rörblad. Pricktest var positivt för flera olika gräs samt olivpollen. Pricktest med klarinettens rörblad var också positivt. Provokationstest med röretbladet (röret hölls mot underläppen i sex minuter) ledde till svullnad i läppen och klåda i tungan. Rörbladet var tillverkat av *Arundo donax*, ett gräs. I detta fall torde patientens tidigare gräspollenallergi spela roll. De vanliga gräsen korsreagerar med *Arundo donax*. Flickan rekommenderas använda rörblad av plast men hon tyckte det försämrade ljudet och hon återgick till det vanliga röret. Symtomen hölls under kontroll när hon lät bli att använda nya rörblad (33).

Att behandla och förebygga allergiska hudbesvär

Behandling av allergiska kontakteksem innebär dels att undvika kontakt med de substanser som utlöser

En saxofonspelare hade besvärlig cheilit på underläppen. Lapptest var positivt med begagnat rörblad, tillverkat av *Arundo donax*, men inte med nya rörblad. Besvärerna upphörde när han gick över till rörblad gjorda av plast. FOTO: COLOURBOX.COM

eksem, dels lokalbehandling med kortisonsalvor och fuktighetsbevarande krämer. Om det i fortsättningen inte går att undvika kontakter med de allergena substanserna kan man försöka hindra direktkontakt med hjälp av inplåstring av instrumentdelar och lämplig klädsel för musikern.

Allergisk urtikaria behandlas i första hand med antihistamintabletter.

Astma av musik-instrument sällsynt

Luftvägsallergier av IgE-typ med relation till musikinstrument tycks vara sällsynt. Teoretiskt kunde man tänka sig att hästtagel i stråkar skulle kunna avge hästallergen och utlösa symtom hos känsliga individer, men några sådana fall är inte beskrivna.

Ett fall av instrumentrelaterad astma utlöst av ebenholts finns beskrivet. Det gäller en instrumentmakare som fick astma när han slipade fiolers greppbrädor, tillverkade av ebenholts. Diagnosen bekräftades med en provokationstest, där han efter slipning av ebenholts i 20 minuter utvecklade bronkobrastruktion med sänkning av FEV1 på 45%. En fördröjd reaktion sågs efter 3, 6 och 20 timmar efter testet (34).

Allergisk alveolit hos blåsare

Några fall av en helt annan allergityp vid luftvägsbesvär har noterats; allergisk alveolit. Allergisk alveolit, som ibland kallas hypersensitivity pneumonitis i engelskspråkig text, har i ett par publicerade fall orsakats av mikroorganismer inne i blåsinstrument.

Allergisk alveolit har inte något gemensamt med sådana allergiska luftvägssjukdomar som astma och

hösnuva. Det rör sig om helt olika mekanismer och symtom. Vid akut allergisk alveolit insjuknar man med kraftig frossa och hög feber. Symtom kommer 4–6 timmar efter exponering. Samtidigt kan det uppträda kraftig värk i muskler och leder. Luftvägssymptom uppträder med hosta och så småningom andnöd som kan bli mycket svår. Om exponeringen upphör kan sjukdomsbilden gå över av sig självt inom något dygn. I andra fall tilltar andningssvårigheterna. Vid subakuta former av sjukdomen utvecklas symtomen under loppet av veckor, vid kroniska former under loppet av år. Patienterna drabbas då av hosta, tilltagande andnöd och viktnedgång.

I Sverige förekommer sjukdomen i framförallt tre olika former; hos lantbrukare som andas in partiklar i samband med hanteringen av fuktskadad halm, hö eller säd, som trämögelsjuka vid hantering av fuktskadad träflis eller i sågverk och slutligen som fågeluppfödarlunga hos personer som sysslar med uppfödning av duvor och burfåglar. I det fåtal fall som beskrivits hos musiker som spelar blåsinstrument har det rört sig om allergisk reaktion mot mikroorganismer inne i instrumenten. Behandling vid allergisk alveolit innebär förutom eliminering av utlösande faktorer, per orala kortisonpreparat.

Allergisk alveolit hos trombonist och saxofonist

En 35-årig professionell trombonist hade i omkring 15 år haft torrhosta. Han hade noterat att symtomen förvärrades om han spelade mer än vanligt. Man fann på insidan av trombonen en biofilm med många olika mikroorganismer: *Mycobacte-*

rium chelonae/abscessus, *Fusarium sp*, *Stenotrophomonas maltophilia* och *Escherichia coli*. Sedan han börjat tvätta trombonen regelbundet med 91%-ig isopropylalkohol försvann hans symtom.

Man undersökte sju andra musikers mässingsinstrument och fann mikroorganismer även i deras instrument. Man fann Mykobakterier (*M abscessus subsp abscessus*, *M avium complex*, *M chelonae/abscessus*, *M terrae/nonchromogenicum*, *M intracellulare*, *Mycobacterium chelonae/abscessus*), svampar (*Fusarium sp*, *Candida albicans*, *Paecilomyces sp* och *Penicillium sp.*) och bakterier (*Agrobacterium sp*, *Elizabethkingia sp*, *Escherichia coli*, *Flavobacterium sp*, *Myroides sp*, *Stenotrophomonas maltophilia*, och ett antal icke typade och otypbara gramnegativa stavar). Regelbunden rengöring av instrumenten med 91% isopropylalkohol verkade effektivt (35). En 48-årig kontorsarbetare som spelat saxofon sedan barndomen hade i fem månader besvärats av andfåddhet. Lungbiopsi liksom CT scan tydde på allergisk alveolit. Två olika mögelsvampar, *Ulocladium botrytis* och *Phoma sp*, konstaterades i saxofonen. Mannen behandlades med metylprednisolon 32 mg/d under en månad och därefter gradvis nedtrappning av dosen under en tremånadersperiod. Samtidigt började han regelbundet torka ur saxofonen efter det han spelat och göra rent instrumentet med ett desinfektionsmedel. Symtomen minskade och lungfunktionstester och röntgenförändringar förbättrades inom två månader.

Författarna undersökte också 15 saxofoner från musiker utan symtom och fann att 13 av instrumenten var koloniserade med svamp. De mikroorganismer som oftast förekom var *Fusarium oxysporum* (7/15), *Fusarium sp* (6/15), *Penicillium sp* (6/15), *C albicans* (4/15) och *Cladosporium sphaerospermum* (3/15) (36).

Eva Brandén vid lungkliniken i Gävle, som i Läkartidningen rapporterat om dessa två fall, skriver att hon själv erinrar sig två saxofonister som avlidit i snabbt progredierande interstitiell lungsjukdom, där man alltså i efterhand kan misstänka att det kan ha rört sig om allergi mot

Att förebygga mögelproblem med blåsinstrument

Det finns en del bra rengöringssvabbar anpassade för nästan alla mässingsinstrument. Man kan med fördel använda dem i samband med att man ger instrumentet ett bad i fingerljummet vatten tillsatt med några droppar diskmedel. Det kan också vara bra att lägga några droppar ventilolja i munröret innan man börjar spela. Oljan förhindrar att smuts och beläggningar fastnar på rörens innerväggar vilket kan leda till frätskador på mässingen.

Om man har ett välanvänt instrument där det är svårt att få bort kalkbeläggningar kan man hos en del musikaffärer få ultraljudsbad som slår bort beläggningarna effektivt.

Om man vill desinficera instrumentet kan man använda isopropylalkohol. Apoteket har flaskor innehållande 100 ml som för närvarande (2012) kostar 56 kr. Ren etanol 70% kan också användas.

mikroorganismer i instrumenten (1).

Mässingsinstrument bör således rengöras regelbundet (SE FAKTARUTA).

Hur vanligt är det med allergi mot musikinstrument?

Medicinska problem, framför allt med symtom från nacke, rygg och skuldror, är vanligt hos musiker (37).

Även hudproblem är vanliga. Av 594 musikstuderande i Tunisien uppgav närmare 50% att de hade några dermatologiska problem; vanligast var valkar och andra förhådnader, trumslagare rapporterade dessa problem i betydligt högre frekvens än strängmusiker och blåsmusiker (38). Bland de hudproblem som förekommer tycks allergier inte vara särskilt vanliga. Bland 89 turkiska yrkesmusiker fann man positiva lapptester med nickel hos en violinist och en blåsare och med kolofonium hos en violinist (39).

Det är oklart om astmaförekomsten skiljer sig mellan musiker och andra. En amerikansk undersökning fann ungefär samma astmaprevalens hos musiker som i normalbefolkningen (40), medan andra funnit att astma är vanligare hos musiker (41–43). I sammanhanget kan noteras att enligt en undersökning från Australien är det inte någon skillnad mellan strängmusiker och blåsmusiker i fråga om astmaprevalens (44).

Konklusion

Musik kan ha positiva hälsoeffekter (45) och kan även minska allergiska reaktioner (46). De som utövar musik kan drabbas av en del allergiska sjukdomar orsakade av kontakt med musikinstrument. Sådana besvär är dock betydligt mindre vanligt förekommande än andra yrkessjukdomar som musiker kan råka ut för. Dermatologer som utreder eksem hos musiker bör emellertid tänka på möjligheten av allergi mot något i instrumenten.

När det gäller att behandla och förebygga allergier kan man, när det gäller allergiska kontakteksem, i en del fall byta ut den allergena komponenten i instrumentet. I andra fall får man försöka minska kontakten med det allergiframkallande materialet, dels genom att bädda in det på något

sätt, dels genom att musikern använder skyddande kläder på berörda hudområden.

När det gäller att förebygga sjukdomar orsakade av mikroorganismer i blåsinstrument är regelbunden rengöring av instrumenten det centrala.

REFERENSER

1. Brandén E. Allergisk alveolit utlöst via blåsinstrument. *Läkartidningen* 2012; 109 (7): 334.
2. Gambichler T, Boms S, Freitag M. Contact dermatitis and other skin conditions in instrumental musicians. *BMC Dermatol* 2004; 4: 3.
3. Cormier Y. Wind-instruments lung: a foul note. *Chest* 2010; 138 (3): p. 467–8.
4. Gambichler T et al. Skin conditions in instrumental musicians: a self-reported survey. *Contact Dermatitis* 2008; 58 (4): 217–22.
5. Lombardi C et al. Allergy and skin diseases in musicians. *Eur Ann Allergy Clin Immunol* 2003; 35 (2): 52–5.
6. Rimmer S, Spielvogel RL. Dermatologic problems of musicians. *J Am Acad Dermatol* 1990; 22 (4): 657–63.
7. Marshman G, Kennedy CT. Guitar-string dermatitis. *Contact Dermatitis* 1992; 26 (2):134.
8. Smith VH, Charles-Holmes R, Bedlow A. Contact dermatitis in guitar players. *Clin Exp Dermatol* 2006; 31 (1):143–5.
9. Inoue A, Shoji A, Fujita T. Flautist's chin. *Br J Dermatol* 1997; 136 (1): 147.
10. Chang YC, Maibach HI. Pseudo flautist's lip: allergic contact cheilitis from geraniol. *Contact Dermatitis* 1997; 37 (1): 39.
11. Nakamura M et al. Nickel allergy in a trumpet player. *Contact Dermatitis* 1999; 40 (4): 219–20.
12. Vine K, DeLeo V. Dermatologic manifestations of musicians: a case report and review of skin conditions in musicians. *Cutis*; 2011; 87 (3): 117–21.
13. Alvarez MS, Brancaccio RR. Multiple contact allergens in a violinist. *Contact Dermatitis* 2003; 49 (1): 43–4.
14. Buckley DA, Rogers S. 'Fiddler's fingers': violin-string dermatitis. *Contact Dermatitis* 1995; 32 (1): 46–7.
15. Nethercott JR, Holness DL. Dermatologic problems of musicians. *J Am Acad Dermatol* 1991; 25 (5 Pt 1): 870.
16. Piletta PA et al. Allergic contact dermatitis to east Indian rosewood [Dalbergia latifolia Roxb]. *J Am Acad Dermatol* 1996; 34 (2 Pt 1): 298–300.
17. Hausteil UF. Violin chin rest eczema due to east-indian rosewood [Dalbergia latifolia ROXB]. *Contact Dermatitis* 1982; 8 (1): 77–8.
18. Hausen BM, Bruhn G, Wilfried A, König WA. New hydroxyisoflavans as contact sensitizers in cocus wood *Brya ebenus* DC (Fabaceae) *Contact Dermatitis* 1991; 25: 149–55.
19. Pfohler C, Hamsch C, Tilgen W. Allergic contact dermatitis of the lips in a recorder player caused by African blackwood. *Contact Dermatitis* 2008; 59 (3): p. 180–1.
20. McFadden JP, Ingram MJ, Rycroft RJ. Contact allergy to cane reed in a clarinetist. *Contact Dermatitis* 1992; 27 (2): 117.
21. Friedman SJ, Connolly SM. Clarinetist's cheilitis. *Cutis* 1986; 38 (3): 183–4.
22. van der Wegen-Keijser MH, Bruynzeel DP. Allergy to cane reed in a saxophonist. *Contact Dermatitis* 1991; 25 (4): 268–9.
23. Inoue A, Shoji A, Yashiro K. Saxophonist's cane reed cheilitis. *Contact Dermatitis* 1998; 39 (1): 37.
24. Mehta AJ, Statham BN. Allergic contact dermatitis to purpleheart and padauk wood [Pterocarpus dalbergioides]. *Contact Dermatitis* 2007; 56 (4): 245.
25. Angelini G, Vena GA. Allergic contact dermatitis to colophony in a violoncellist. *Contact Dermatitis* 1986; 15 (2): 108.
26. Kuner N, Jappe U. Allergic contact dermatitis from colophonium, turpentine and ebony in a violinist presenting as fiddler's neck. *Contact Dermatitis* 2004; 50 (4): 258–9.
27. van Ketel WG, Bruynzeel DP. Occupational dermatitis in an accordion repairer. *Contact Dermatitis* 1992; 27 (3): 186.
28. Lewis FM, Gawkrödger DJ, Harrington CI. Colophony: an unusual factor in pruritus vulvae. *Contact Dermatitis* 1994; 31 (2): 119.
29. Monti M et al. Occupational and cosmetic dermatitis from propolis. *Contact Dermatitis* 1983; 9 (2): 163.
30. Lieberman HD et al. Allergic contact dermatitis to propolis in a violin maker. *J Am Acad Dermatol* 2002; 46 (2 Suppl Case Reports): p. S30–1.
31. O'Hagan AH, Bingham EA. Cellist's finger dermatitis. *Contact Dermatitis*, 2001; 45 (5): 319.
32. Bork K. Allergic contact dermatitis on a violinist's neck from para-phenylenediamine in a chin rest stain. *Contact Dermatitis* 1993; 28 (4): 250–1.
33. Ruiz-Hornillos FJ et al., Clarinetist's cheilitis caused by immediate-type allergy to cane reed. *Contact Dermatitis* 2007; 56 (4): 243–5.
34. Kopferschmitt-Kubler MC et al. [Occupational asthma caused by ebony wood]. *Rev Mal Respir* 1992; 9 (4): 470–1.
35. Metersky ML et al. Trombone player's lung: a probable new cause of hypersensitivity pneumonitis. *Chest* 2010; 138 (3): 754–6.
36. Metzger F et al. Hypersensitivity pneumonitis due to molds in a saxophone player. *Chest* 2010; 138 (3): 724–6.
37. Middlestadt SE, Fishbein M. Health and occupational correlates of perceived occupational stress in symphony orchestra musicians. *J Occup Med* 1988; 30(9): 687–92.
38. Baccouche D. [Dermatological problems of musicians: a prospective study in musical students]. *Ann Dermatol Venerol* 2007; 134 (5 Pt 1): 445–9.
39. Onder M et al. Skin problems of musicians. *Int J Dermatol* 1999. 38 (3): 192–5.
40. Fishbein M, Middlestadt SE, Ottati V, Straus S, Ellis A. Medical problems among ICSOM musicians: overview of a national survey. *Med Probl Perform Art* 1988; 3 (1): 1–8.
41. Thrasher M, Chesky K. Prevalence of Medical Problems among Double Reed Performers. *Med Probl Perform Art* 2001; 16 (4): 157.
42. Chesky K, Devroop K, Ford J. Medical problems of brass instrumentalists: prevalence rates for trumpet, trombone, French horn, and lowbrass. *Medi Probl Perform Art* 2002; 17 (2) p. 93–8.
43. Cari S. Prevalence Rates for Medical Problems among Flautists: A Comparison of the UNT-Musician Health Survey and the Flute Health Survey. *Med Probl Perform Art* 2001; 16 (3): p. 99–101.
44. Fuhrmann A et al. Asthma Among Musicians in Australia. Is There a Difference Between Wind/Brass and Other Players? *Med Probl Perform Art* 2009; 170–4.
45. Jenkins JS. The Mozart effect. *J R Soc Med* 2001; 94 (4):170–2.
46. Kimata H. Listening to Mozart reduces allergic skin wheal responses and in vitro allergen-specific IgE production in atopic dermatitis patients with latex allergy. *Behav Med* 2003; 29 (1): 15–9.

En 35-årig professionell trombonist hade i omkring 15 år haft torrhosta. Symtomen förvärrades om han spelade mer än vanligt. Man fann på insidan av trombonen en biofilm med många olika mikroorganismer. Sedan han börjat tvätta trombonen regelbundet med 91%-ig isopropylalkohol försvann hans symtom. FOTO: COLOURBOX.COM